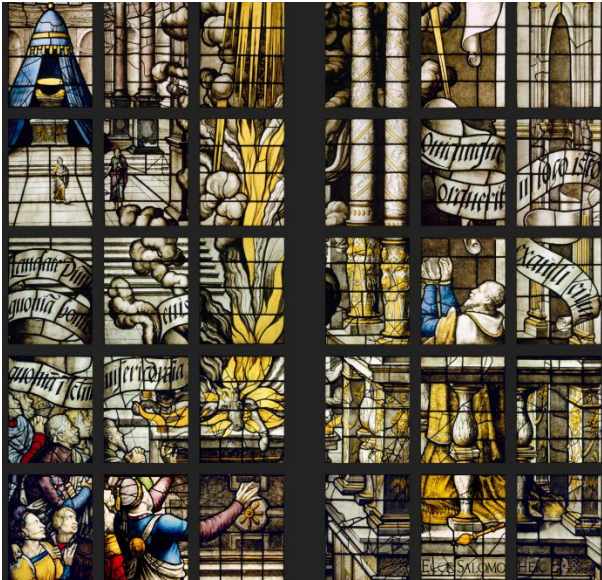

Waar woont God?

Zondagmorgen 9 februari 2025, Sint Catharijnekerk, ds. Eibert Kok

Lezing: 1 Koningen 8: 12-30

Ter inleiding op de lezing iets over de context van dit Bijbelgedeelte.

We zitten dan zo'n duizend jaar vóór Christus, in de tijd van de koning David en zijn opvolger, zijn zoon, koning Salomo. David is zo'n beetje de vader des vaderlands, het begin van de Davidische koningslijn, en bij zijn zoon Salomo komt het koninkrijk Israël tot z'n grootste bloei.

Na Salomo zal het koninkrijk in tweeën uiteenvallen, en daarna is het eigenlijk nooit meer zo groot en geweldig geweest. Dus een soort gouden eeuw van Israël.

Heel lang was er geen centraal heiligdom. Je had de ark, een grote versierde kist, waarin de twee stenen werden bewaard waar Mozes de tien belangrijkste geboden op had geschreven.

Het verhaal gaat dat die ark ooit was gemaakt voor de tabernakel, de mobiele tent-tempel, toen het volk Israël als een nomadenvolk door de woestijn trok van Egypte naar Israël.

Die ark had, toen het volk zich in het land vestigde, ergens een plekje gekregen,

maar toen David koning was geworden was het zijn wens om die ark naar de nieuwe hoofdstad Jeruzalem te halen en om daar dan een mooi huis bouwwerk voor die ark te realiseren.

Dat klinkt ook door in Psalm 132, in het lied na de lezing. Daar wordt in het tweede couplet koning David met zijn wens sprekend ingevoerd:

“Tevreden ben ik niet, ik zal niet rusten,
totdat het huis voor God op orde is,
ik zal niet wonen in mijn eigen huis
voordat de ark van God staat op een ereplaats.”

De ark van het verbond was door koning David naar zijn kasteel gehaald, de burcht Sion in Jeruzalem. Op een bepaalde manier was dat ook een soort statussymbool geworden.

David wilde graag een tempel bouwen, een gebouw dat past bij de status van dat centrale symbool, als plaats voor de ark, het meest heilige voorwerp voor het volk dat hen herinnert aan hun geschiedenis, aan de uittocht uit Egypte, de tocht door de woestijn, de intocht in het beloofde land.

Maar, David mocht die tempel niet bouwen. Dat vond God geen goed idee. Daarvoor had David te veel bloed aan zijn handen. Zijn zoon Salomo, die zou de tempel gaan bouwen.

En zo is het ook gegaan en in het Bijbelgedeelte van vandaag is het zover. De nieuwe tempel kan in gebruik genomen worden.

Salomo wordt in deze verhalen getekend als een wijs koning, als een koning die zijn plaats weet. Aan het begin van zijn koningschap bidt hij niet om macht en geld, maar om een opmerkelijk hart, om een horend hart, om onderscheid te kunnen maken tussen goed en kwaad. Vandaag wordt hij bij de installatieplechtigheid van de tempel opnieuw opgevoerd als een wijze en bedachtzame koning. De geschiedenis wordt in herinnering geroepen. Salomo bidt, voor en met het volk en herinnert de Heer aan het verbond en aan de bijbehorende beloften.

Lezing 1 Koningen 8: 12-30

Lied met de cantorij Psalm 132a uit 'Psalmen anders'.

Waar woont God?

Wat voor antwoord zou je geven als iemand die vraag aan je zou stellen? Waar woont God?

Woont God overal... en nergens?

Zijn er speciale plekken waar God woont?

Woont God hier, in dit huis, dit huis dat ooit toch gebouwd is als huis van God?

We zijn begonnen met Psalm 84, prachtige Psalm:

"Hoe lieflijk, hoe goed is mij, Heer,
het huis waar Gij uw naam en eer
hebt laten wonen bij de mensen."

Het huis waar de naam van God woont, waar die ís, waar je Hem kunt vinden dus.

Het gaat in deze Psalm natuurlijk over de tempel in Jeruzalem, de centrale plek in de Gods beleving van het oude Israël.

Maar geldt niet iets vergelijkbaars voor deze prachtige kerk, die eeuwen geleden hier is neergezet als huis voor God, als huis van God?

Stel dat we die vraag bevestigend beantwoorden: Ja, hier woont God, dan komt vanzelf een vervolgvraag: Hoe dan? Hoe woont God hier?

En ik vind het ook wel een spannende vraag in het licht van het proces dat we als kerkgemeente ingegaan zijn om mogelijkheden te zoeken om het eigendom en beheer van dit gebouw uit handen te geven.

Als dit huis niet meer van ons is, woont God er dan nog?

Of is dit een verkeerde vraag en moet je zeggen: God woont hier als mensen hier in zijn naam samenkomen. Er wordt wel eens gezegd van kerken die niet meer in gebruik zijn als kerk dat de ziel daaruit verdwenen is. Dat voel ik wel mee.

Tegelijkertijd is er bij zo'n gebouw als dit, of het nou als kerk gebruikt wordt of niet, van alles dat boven zichzelf uitwijst naar een andere werkelijkheid. Dat ervaren soms mensen die hier bij het toeristenbezoek komen en niet weten of dit gebouw wel of niet nog als kerk gebruikt wordt.

Als God hier woont, hoe dan?

Dit waren allemaal gedachten die bij mij naar boven kwamen bij het Bijbelverhaal van vandaag, en het helpt mij op weg om een antwoord te vinden op die vraag.

Het mooie van de Koningenboeken in de Bijbel (1 Sam., 2 Sam., 1 Kon. en 2 Kon) is dat het geen objectieve geschiedschrijving wil zijn, maar profetische geschiedschrijving, het verhaal wordt verteld door de bril van de profeet die ook meeweegt hoe alles wel of niet spoort met Gods bedoelingen.

Twee weken geleden, toen we het verhaal hoorden van de inauguratie van koning Salomo, het begin van zijn koningschap, hoorden we al dat er in de Bijbel een heel ambivalente houding ten opzichte van het koningschap. Eigenlijk moet het volk geen koning willen. Daar kleven allerlei nadelen aan. Maar goed, als het dan toch een koning wil, dan moet een koning wel op een goede manier zijn macht gebruiken, anders gaat het mis.

Iets dergelijks is er ook bij de tempel, een soort ambivalentie. Misschien ben je beter af met die tabernakel, die tent die overal naar toe kan, en die er ook niet groots en indrukwekkend uitziet. Een soort noodgebouwtje dat te verplaatsen is, is misschien wel beter dan een gebouw met kathedraalallures. Natuurlijk dat is wel mooi, en het is prijzenswaardig dat je, zoals David al wilde, er van alles voor over hebt en een prachtig gebouw wilt neerzetten, maar eigenlijk is het nog te klein voor Gods grootheid, én, niet onbelangrijk, het kan zomaar een prestigeproject worden, iets om trots op te zijn, waarbij het niet meer gaat om God, maar om iets anders.

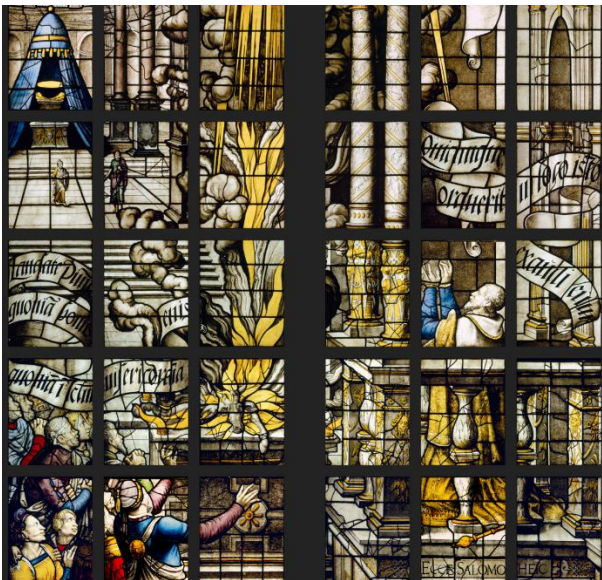
Die ambivalentie over de tempel is te merken. 'Zou God werkelijk op aarde kunnen wonen? Zelfs de hoogste hemel kan U niet bevatten, laat staan dit huis, dat ik (Salomo) voor U heb gebouwd'. God is eigenlijk te groot voor welk aards huis dan ook.

Dat staat midden in het uitvoerige gebed dat Salomo bij de inwijding van de tempel uitspreekt. Alsof de twijfel of dit nu wel zo'n goed idee is, zo'n groot en rijk godshuis, van meet af aan meedoet.

Dit is een van de ramen van een nog specialere kerk dan hier, een van de glazen van de Sint Jan in Gouda, het Koningsglas. Twintig meter hoog, meer dan 450 jaar oud, prachtig. Het verbeeldt twee verhalen, één uit het Oude en één uit het Nieuwe Testament. Bovenaan het verhaal van vandaag. Het heet het Koningsglas omdat het geschonken is door Philips II, koning van Spanje en graaf van Holland. Hij liet zichzelf onderaan links ook afbeelden, Philips II, verdediger van het katholieke geloof. Hij wilde zichzelf graag vereenzelvigen met de wijze koning Salomo.

Daar gaat het al weer mis, denk ik dan, ook in de kerk, als mensen zichzelf zo in de picture willen zetten.

We gaan naar het bovenste deel van het raam.

De tempel van Salomo is hier getekend in de stijl van de renaissance, met rechts koning Salomo in gebedshouding met zijn handen omhoog, links van hem het altaar, en het volk, en linksboven onder een soort baldakijn, de ark van het verbond, die kist waarmee het begonnen is. Is die tempel wel een goed idee?

Godsdienst, met allerlei toeters en bellen, dient vaak ook menselijke belangen, en dan gaan dingen gevaarlijk door elkaar heen lopen. Die argwaan speelt mee, en zit in de tekst zelf.

Salomo bidt, voor en met het volk en herinnert de Heer aan het verbond en aan de bijbehorende beloften. 'Er is geen God zoals U, noch boven in de hemel, noch beneden op de aarde. U houdt u aan het verbond en blijft trouw aan uw dienaren *die U met heel hun hart toegewijd zijn*', dat laatste moet er wel bij, want het verbond is een vorm van wederzijdsheid.

En Salomo bidt de Heer of "U zich ook wilt blijven houden aan wat U uw dienaar, mijn Vader David, hebt beloofd, namelijk dat U zijn nakomelingen de troon van Israël nooit zult ontzeggen, *zolang wij tenminste op het rechte pad blijven door U toegewijd te zijn*", weer die wederkerigheid.

Maar dan staat er opeens die vraag, die haast klinkt alsof Salomo al biddend zichzelf in de rede valt: 'Zou God werkelijk op aarde kunnen wonen?'

Aan het begin zegt Salomo dat hij een vorstelijk huis heeft gebouwd, dat voor altijd uw woning kan zijn. Dat is de tempel. Knap staaltje architectuur. Een prestige object.

Maar aan het einde is het alsof hij zichzelf corrigeert.

God opsluiten in een tempel, in een godshuis? Dat kan helemaal niet. Daar is de Eeuwige veel te groot voor.

Dan horen we: 'Wees dag en nacht opmerkzaam op wat er gebeurt in deze tempel, de plaats waarvan U zelf gezegd hebt dat daar uw naam zal wonen, en verhoor het gebed dat ik naar deze tempel richt. Luister naar de smeekbeden die ... naar deze tempel worden gericht. Luister naar ons vanuit de hemel, uw woonplaats, luister en schenk ons vergeving'.

Dit is belangrijk!

De tempel is de plaats waarnaar de gebeden worden gericht.

En de smekende oproep is dat de Heer zal luisteren, 'vanuit de hemel, uw woning'.

Waar woont God? In de hemel, zo is de gedachte.

Maar waar is de hemel? Dat is de plek waar God woont. Maar we kunnen die plek niet aanwijzen. God woont overal... en nergens.

Woont God nu wel of niet in dat gebouw?

Misschien moeten we zeggen: God woont daar niet, maar we hebben wel de belofte dat zijn naam daar zal wonen, het is wel de plek waar de verbinding (!) gemaakt wordt, het is niet zomaar een plek, het is de plek waar gebeden wordt, om een luisterend oor van God, om vergeving van Gods kant.

En als dat gebeurt in alle oprechtheid, dan is God daar,

misschien mogen we wel zeggen: dan woont hij daar,

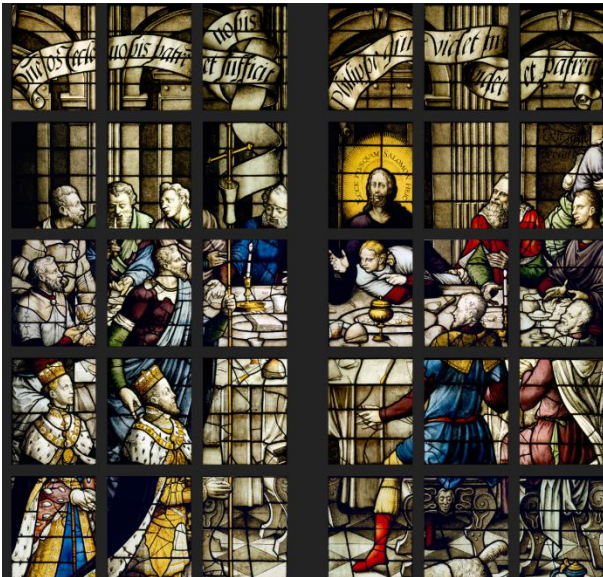
hemel en aarde raken elkaar,

we worden opgenomen in Gods werkelijkheid van vergeving en verzoening.

Dat is het mooie van de tempel, dat God daar wil wonen als mensen hem aanroepen, in alle oprechtheid, als mensen in alle oprechtheid willen wandelen op de weg die God hen wijst.

In de Koningenboeken vinden wij voortdurend kritiek op het functioneren van de tempel.

Kritiek op het tempelbedrijf, op de vermenging van religie en commercie, van politiek van eigen belang en eigen gewin, boven respect voor de oude wetten die oproepen tot sociale rechtvaardigheid. Als er geen gerechtigheid is, als de armen worden verdrukt, als de wees, de weduw en de vreemdeling aan hun lot worden overgelaten, dan zegt de Heer bij monde van de profeet zelfs: Ik walg van jullie offers. Scherpe kritiek.

Waar woont God?

Dan gaan we naar het onderste deel van het koningsraam,
met linksonder koning Philips II met zijn echtgenote,
een dubieuze verbinding van godsdienst en eigen ego, eigenbelang.

We zien hier een afbeelding van het Laatste Avondmaal, met rond het hoofd van Jezus de woorden uit het Nieuwe Testament: Meer dan Salomo is hier.

Waar woont God?

Daar waar mensen het brood delen met elkaar, in Jezus' naam, waar verzoening plaatsvindt, waar mensen leven uit die verzoening.

Ware godsdienst weet, dat het eigenlijke niet in tempels en kerken gebeurt, maar dat het geloof zichtbaar wordt in het dagelijks bestaan, waar woorden wáár worden gemaakt.

God is veel te groot voor onze kerken.

Daarom bidden we met Salomo, dat de Eeuwige moge luisteren, vanuit zijn hemelse woonplaats, naar onze gebeden hier, 'luister en schenk ons vergeving'.

Laat ons daaruit leven.

Als dat gebeurt, woont God hier.